

DEMOKRATI AKADEMINS ARBETSSÄTT

Under tjugo år har DemokratiAkademien utvecklat ett eget sätt att arbeta. Vi har erfarenhet av att arbeta med politiska partier, folkrörelser i Sverige och många olika länder, med grupper av nya svenskar, med myndigheter, med universitet och högskolor. Demokrati är inte något som är fixt och färdigt utan det är en vardagsverksamhet, för varje kollektiv är det ett dagligt arbete med demokratifrågor.

Vi utgår från en tydlig teoretisk grund där vi har hämtat en del från filosofen och statsvetaren Robert A. Dahls teori om demokrati. Men vi kommer inte med färdiginslagna paket. Vi ställer frågan vad det finns för alternativ till demokrati. Varje grupp måste utgå från sina egna erfarenheter, sin situation och kunskap. Anette Pettersson, Sara Falkstad och Sofia Zackrisson berättar om sina erfarenheter från att undervisa om och tillämpa demokrati. Eva Restrepo Ahrén skriver att demokrati inte kommer automatiskt utan att det är ett aktivt val som varje grupp och människa måste ta ställning till.

Varaktiga förändringar uppnås endast genom delaktighet. DemokratiAkademien har en rymlig verktygslåda med många metoder som är till nytta när en grupp eller organisation vill utveckla mer demokratiska arbetsmetoder. På democracy.se finns mycket av våra erfarenheter och metoder tillgängliga på svenska, engelska, spanska, ryska, sydkurdiska och arabiska. Asos Shafeek berättar om demokratiövningar i Kurdistan.

L.E.

Anette Pettersson, Sara Falkstad och Sofia Zackrisson:

DemokratiAkademin – en verktygslåda med massor av metoder för demokratiutveckling

För skapandet av verklig demokrati finns det inga färdiga recept. Men en grundförutsättning för demokrati är att det måste ske inom ramen för en sammanlutning. Utan gemenskap, ingen demokrati. Varje grupp som ska fatta beslut om gemensamma frågor tillsammans – oavsett om det är en förening, en arbetsplats eller ett land – måste hitta lösningar som utgår från de människor som deltar och deras styrkor och de utmaningar de ställs inför som grupp. Men för att hitta dessa lösningar krävs det kunskap. DemokratiAkademin har under tjugo år varit del av detta kunskapsarbete, och arbetat med att utveckla och sprida metoder för att föra demokrati och mänskliga rättigheter från teori till praktik.

Många av DemokratiAkademin's metoder, framför allt modellen »Demokratins ABC«, bygger på Robert A. Dahls demokratiteori, som han bland annat utvecklade i sin bok *Demokratin och dess antagonister*. Modellen utgår från att deltagarna får fundera över vilka alternativen till en demokrati är, när demokrati är att föredra framför de andra alternativen, och framför allt: om man väljer en demokratisk process, hur går man då till väga?

På alla nivåer, från idrottsföreningen till staten, måste detta »hur« bli rätt. I våra metoder utgår vi från att en demokratisk process måste uppfylla fem kriterier: medlemskap/medborgarskap för alla, kontroll över dagordningen, effektivt deltagande och inkludering, lika rösträtt och upplyst förståelse.

DemokratiAkademin's metodutveckling har resulterat bland annat i metodbanken »Demokratiska utmaningar« som finns i en flerspråkig och internationell nätversion: www.democracy.se. Sajten är ett kondensat av de metoder som använts tillsammans med tusentals deltagare inom nätverket på demokratidagar, workshops, seminarier, kurser och i samverkansprojekt.

Många metoder och tankesätt går att använda på flera olika nivåer, men det finns som sagt inga färdiga recept. Därför fortsätter DemokratiAkademin's metodutveckling och kunskapsbyggande hela tiden tillsammans med de skolor, organisationer, folkhögskolor, studieförbund och kommuner som är medlemmar i nätverket. För att ge en bild av hur detta arbete fortlöper, svarar här DemokratiAkademin's Sofia Zackrisson, Anette Pettersson och Sara Falkstad på vad som gör DemokratiAkademin's arbete unikt, vilka som är deras bästa metodtips och vad de jobbar med just nu.

Sofia Zackrisson:

Vad gör DemokratiAkademiens arbetssätt unikt?

Demokrati, mänskliga rättigheter, barnrättsperspektiv, inflytande, demokratiska processer, allas lika värde och normkritik är svåra begrepp i sig. Ännu svårare är det att leva upp till dem, och att hitta arbetssätt som gör att orden blir verklighet för alla. Men DemokratiAkademin är riktiga fenor på att utveckla metoder för att lyckas med orden i praktiken. Vårt arbetssätt utgår ifrån kunskapen om att varaktiga förändringar lyckas genom samverkan med dem som berörs av förändringen. Vi låtsas aldrig komma med helhetslösningen. I stället hjälper vi till med en process där alla blir medskapare och ansvariga för förändringen.

Vilket är ditt bästa metodtips för att skapa delaktighet på riktigt?

Börja jobba med det ni redan har! Inventera alla beslut som fattas i dagsläget. Vilka beslut fattas på vilka nivåer? Hur ser beslutsprocesserna ut idag? Har deltagarna inflytande över de beslut som rör dem? Synliggör hur ni arbetar i dagsläget, och börja sedan förändringsarbetet antingen med de beslutsprocesser som är »enklast« att dra igång eller de som är mest akuta. För att fler ska bli delaktiga, måste ni ta hänsyn till alla beslutsfaser: från initiativ till beslut, planering, genomförande och utvärdering. Tänk igenom vilka faser av beslutet som vilka personer ska bli delaktiga i och hur.

Vad är det mest spännande du jobbar med just nu?

Jag jobbar med så många roliga saker! Mycket av min tid den här hösten (2014) har jag ägnat åt Miljöpartiets utbildningsprogram för sina kommun- och landstingspolitiker. Utbildningsprogrammet syftar till att ge politikerna en gemensam kunskapsgrund för interndemokratiska processer, jämställdhetsperspektiv i praktiken och erfarenhetsutbyte. DemokratiAkademiens uppdrag är att stötta utbildningsprogrammets planering och genomförande. Det är väldigt roligt!

Ett annat spännande projekt som jag har arbetat med länge är ett samverkansprojekt med Sveriges musik- och kulturskoleråd. Sedan ett par år tillbaka jobbar de för att stärka barnets inflytande i tjugo kommuners musik- och kulturskolor. Där har jag utbildat all personal i Barnkonventionen, och tagit fram metoder för hur barn kan få inflytande över verksamheten.

Anette Pettersson:

Vad gör DemokratiAkademiens arbetssätt unikt?

Vi arbetar både med att ge teori och med att lära ut verktyg för att omsätta teorin till praktisk handling. Vi utbildar i hur du ska göra för att lyckas med att omsätta demokratins teori till praktisk handling i din vardag där du verkar och lever.

Vilket är ditt bästa metodtips för att skapa delaktighet på riktigt?

Att alla först och främst förstår vad begreppet delaktighet och inflytande betyder. När gruppen vet att delaktighet och inflytande i sig är en metod för att uppnå verkliga demokratiprocesser, så finns det massor av roliga metoder att använda. Min absoluta favoritmetod i organisationsutveckling är »Sluta-Börja-Fortsätta«. Där får deltagarna identifiera vad som inte fungerar bra i organisationen, det vill säga vad de ska sluta med, vilka nya idéer de har som de vill börja genomföra, och vad de redan är riktigt bra på och vill fortsätta arbeta med.

Vad är det mest spännande du jobbar med just nu?

Det som gör mitt jobb fascinerande, är förmånen att tillsammans med DemokratiAkademiens samverkande organisationer utveckla projekt där vi gemensamt skapar nya former för att omsätta demokratins teori till praktik i vardagen. DemokratiAkademiens internationella material på democracy.se gör att vi ger stöd för att utveckla demokratiarbetet i hela världen idag.

Mest spännande just nu är att tillsammans med mina kollegor utveckla vårt skoldemokratimaterial, som är ett resultat av en tioårig samlad erfarenhet som DemokratiAkademien har i att vara ett stöd för skolor som vill lyckas med sitt demokratiuppdrag.

En stor del av min tjänst utgörs av ett nationellt projekt som Allmänna Arvsfonden och Fritidsforum driver: »Självbestämmande, inkludering och hälsa«. Där verkar vi, tillsammans med åtta kommuner, för att unga med funktionsnedsättning ska få bli mycket mer delaktiga i, få inflytande över och få tillgång till den öppna verksamheten som de deltar i på sin fria tid. Det handlar om att bygga god samverkan i kommuner och att kompetensutveckla chefer och tjänstemän, men också om att ge unga kunskap om sina rättigheter och verktyg för att göra sina röster hörda och för att organisera sig själva.

Ytterligare en spännande sak är att jag, tillsammans med Mänskliga rättighetsdagarnas kansli, verkar för att utveckla de kommande årens Mänskliga rättighetsdagar (numera Europas största mötesplats för mänskliga rättigheter) där DemokratiAkademien är en av huvudarrangörerna.

Sara Falkstad:

Vad gör DemokratiAkademiens arbetssätt unikt?

Att vi ofta arbetar med ett helhetstänk, i stället för bara isolerade utbildningsinsatser. Vår utgångspunkt är att demokratiska processer och ett rättighetsperspektiv måste genomsyra alla nivåer i en verksamhet. I början kan det verka svårare och mer obekvämt att arbeta på det här sättet, men när man har börjat bygga en gemensam förståelse för demokrati i en verksamhet, blir jobbet i själva verket enklare och mer inkluderande för alla.

DemokratiAkademiens arbete har också en stark teoretisk grund som fungerar bra för människor och organisationer att göra praktik av, inte bara så länge vi är inblandade. Det är häftigt att kunna ge människor nya tankeverktyg för att tänka och göra demokrati i sina fortsatta liv, från rummet man sitter i, till nationell och internationell politik.

Vilket är ditt bästa metodtips för att skapa delaktighet på riktigt?

Min vanligaste fråga till deltagare jag jobbar med är: Vem bestämmer? Det handlar om att identifiera vilka frågor som är viktiga för just dig och mig, och att förstå på vilken nivå besluten fattas och hur vi kan påverka dem. Är det du själv, din familj, rektorn, kommunen eller staten som bestämmer? Behöver du ringa ett samtal, snacka med dina kompisar eller bilda ett eget politiskt parti för att påverka? Det här samhället är skapat av oss och går därför att förändra, men vi måste förstå var vi ska sätta in stöten. Att över huvud taget vilja sätta in en stöt förutsätter egenmakt, en känsla av att man kan påverka sitt eget liv. Att varje medborgare får känna sig värdefull och delaktig är ett steg i demokratiutveckling som inte får hoppas över.

Vad är det mest spännande du jobbar med just nu?

Tillsammans med de skolor som vi samverkat med inom det demokratifrämjande projektet »Respect your rights« (med stöd av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor), håller vi på att färdigställa en handbok för klassråd. Metodmaterialet ska vara ett stöd för skolor att lyckas med skoldemokratins gräsrotsnivå. Det utgår från tanken att klassrådet kan användas inte bara som skolans första demokratiska instans, utan även som ett forum för grundutbildning i frågor som demokrati, mänskliga rättigheter, arbetsmiljö och likabehandling. Det känns väldigt spännande att få vara med och utveckla något som är, eller borde vara, många barns första demokratiska arena.

Asos Shafeek:

Democracy.se i Kurdistan

Mobilen ringde, min vän hade fått förhinder och undrade om jag hade tid och lust att ta hans plats i en 2-3 dagars föreningskurs om arbetet med demokrati-frågor. Jag var på en veckas viloresa tillbaka i Stockholm från ett långvarigt arbete i Kurdistan. Men idéen var lockande, jag tackade ja och hamnade på en kursgård lite utanför den vackra staden. Kom in i rummet och där fanns stolar ställda i cirkelform. Här började min resa med boken och hemsidan.

Efter kursen kände jag ett djupt intresse för att översätta texten som låg till grund för kursen till sydkurdiska. Tog kontakt med kursledaren Åse Richard och fick komma i kontakt med författaren Göran Hemberg som tyckte om idéen. Arbetet med översättningen öppnade flera vyer i ämnet och sättet att applicera bokens idéer i det dagliga arbetet, speciellt bland lärare som jag hade som målgrupp sedan några år tillbaka.

Webbsidan »democracy.se« fick en ny form under 2012 där materialet skulle presenteras på olika språk vid sidan om svenskan, bland annat engelska, spanska, ryska, sydkurdiska och arabiska. Sydkurdiska med sitt R2L (höger-till-vänster) skrivsätt krävde lite extra arbete för att få alla artiklar och figurer i rätt ordning och riktning. I gruppen som arbetade med webbsidan fanns kunnigt folk med rätt kompetens och vilja att samarbeta. Även den tekniska plattformen WordPress var rätt vald för att kunna tillgodose komplicerade språkrav.

Efter att hemsidan fick sin kurdiska dräkt blev arbetet med *Demokratins utmaningar* för folk i södra och östra (irakiska och iranska) Kurdistan betydligt enklare. Texten är mer tillgänglig, lätthanterlig, sökbar, kopieringsbar och ställer inga svåra krav på teknik och internetuppkoppling.

Sedan dess har materialet och webbsidan använts i flera kurser i södra Kurdistan. Åse Richard har bland annat varit i staden Suleymani (Sulaymaniyah) våren 2011 och haft en kurs på Aso folkhögskola (aso betyder horisont på kurdiska), vilken är den första i sitt slag och bildad på initiativ av föreningen »Tornseglarna«.

Under dessa två år har skolan Bradost i staden Ranya (130 km nordväst om Suleymani) haft flera informationsmöten och kurser för lärare och andra aktiver i staden kring ämnet och boken, där hemsidan varit till stor hjälp.

Dagens politiska tillstånd i Mellanöstern, kriget i Kurdistan, Syrien och Irak, jihadisternas frammarsch med turkiskt stöd, ISIS aggression, sunnisha-konflikten, förtryck mot olikänkande, minoriteter, kvinnoförnedring...

osv. visar hur instabilt nationalstatens projekt är.

Det visar också hur viktig och invecklat arbetet med demokratin är i detta område som är splittrat på många olika sätt och dimensioner. Där finns folk med starkt motstridiga kollektivminnen och världsuppfattningar. Hatet måste motarbetas med kloka och välvilliga idéer. Det hittar man i *Demokratins utmaningar*. Ett minne från en kurs var att många deltagare efter diskussioner upptäcker faran med en obefintlig eller extremt svag sammanslutning. Någon nämnde att brister det på den punkten så blir demokratiska visioner dimmiga.

Konsten med boken och därmed också hemsidan kan jag sammanfatta i några ord:

- Har fokus på organisering, mobilisering och samarbete
- Uppmanar till fredlig aktivism
- Ger bra och enkla metoder för ett dagligt arbete med demokratifrågor
- Informerar om fällor och svagheter i det kollektiva rummet, möten och styrning

Hemsidan visar inte bara text på olika språk, den är byggd så att man i varje artikel och delartikel kan byta språk, jämföra och utveckla sin språkkunskap.

Eva Restrepo Ahrén:

Demokrati kommer inte automatiskt utan är ett aktivt val

Sedan 2010 har jag hållit i workshopen »Demokratins ABC« för grupper med olika språkliga, kulturella, etniska och åldersmässiga skillnader. Utbildningsmaterialets styrka är att det utmanar tidigare föreställningar, samtidigt som det ger utrymme till varje enskild deltagare att bidra med sina erfarenheter av demokrati, både positiva och negativa. *Materialet tillåter att man utgår ifrån sin egen erfarenhet, situation och kunskap.* I workshopen ges det möjligheter att reflektera kring tidigare uppfattningar av vad demokrati är och vilka alternativ som finns, samt att utmana dessa.

Det finns flera saker som skiljer varje workshop åt från gång till gång, så som gruppernas storlek och deltagarnas ålder. Deltagarna har varit tonåringar och vuxna i olika åldrar. En gång var det mina kollegor, flera gånger har det varit föreningsaktiva som jag känner eller som jag aldrig träffat förut och en annan gång var det deltagare på mänskliga rättighetsdagarna, däribland många gymnasieelever. Språket har varierat från svenska, spanska och svenska med översättning till arabiska, och utbildningsmaterialet har också varit på olika språk. Jag har haft allt från en och en halv timme till två dagar på mig för att ta deltagarna på denna resa, som materialet innebär. Materialet är en blandning av teori och deltagande övningar. Genom deltagandeövningar förstår man teorin på ett mer handfast sätt och man kan ta in deltagarnas egna erfarenheter och funderingar.

»De gjorde lekar av lärandet«, sa Simon Lund, 16 år.

Min erfarenhet är att oavsett deltagarnas tidigare erfarenheter och kunskapsnivå av demokratifrågor så får alla med sig något som de upplever att de kan använda i sin vardag, i sitt arbete eller föreningsliv. Många får en tydligare bild av att demokrati kan finnas med i alla livets aspekter, men att det är ett val man kan göra vid varje tillfälle då en beslutsprocess påbörjas.

»Jag fick lära mig mer om demokrati på den här lektionen än vad jag någonsin lärt mig förut«, menade Julia Göransson Lund, 16 år.³⁸

---

38 Två elever som vid tidpunkten för kommentarerna gick i klass SA 1E Tvär på Hulebäcksgymnasiet i Mölnlycke. Citaten är hämtade från gymnasiets hemsida <http://www.hule.harryda.se/> 2012-11-26.

Många av mina kursdeltagare inser under workshopen att demokrati är en ständig strävan och en process man väljer, även i Sverige. Många uppskattar att de fått möjligheten att diskutera både för- och nackdelarna med olika alternativ till beslutsprocess och att demokrati inte kommer automatiskt utan är ett aktivt val och att de flesta av alternativen har sina fördelar och inte enbart nackdelar.

Trots att man vill vara så demokratisk som möjligt så är det en ständig strävan som man får kämpa för, men kanske inte kan uppnå till hundra procent. För många är just detta en aha-upplevelse. Som workshopledare är resan med varje grupp unik och det är mycket givande att få ta del av deras insikter och erfarenheter.